

Priča o slikarstvu

*Upravo ova slika dala je naziv
celokupnom slikarskom pokretu.
Sliku u celosti možete pogledati
na strani 62.*

Za ukrašavanje detalja sa
ove srednjovekovne gozbe
korišćeno je pravo
zlato. Više o tome
otkrićete na
25. strani.

Priča o slikarstvu

Abigejl Vitli

Prevod sa engleskog
Anđela Ajbl

Ilustracije
Uve Majer i Jan Mekni

Beograd
2009
DERETA

Sadržaj

6–15

Od pećinskog do klasičnog slikarstva

Prvi slikari
Prve slike na zidu
Slikarstvo u Staroj Grčkoj
Rimska umetnost

16–27

Srednji vek

Vizantijsko slikarstvo
Slikarstvo i molitva
Slikarske radionice
Slikarstvo postaje internacionalno

28–41

Renesansa

Nove boje i tehnike
Uticao klasične umetnosti
Optičke varke
Samostalni slikari
Prirodni izgled
Svestranost

42–53 **Velike promene i mirni životi**

Reformacija
Od slikara do diplomata
Prvi trgovci slikama
Izložbe i akademije

54–65 **Revolucija**

Promena i pobuna
Mašine i izumi
Slobodniji majstori četkicom

66–78 **Moderno doba**

Početak moderne umetnosti
Svetli tonovi, ravni oblici
Ratno slikarstvo
Nova apstraktna umetnost
Savremena tehnologija
Slikarstvo danas

79–93 **Činjenice**

Posmatranje slika
Vremenski niz
Rečnik pojmova

94–95 **Indeks**

Portret rimskog para ostao je skoro netaknut dve hiljade godina. Cela slika je prikazana na 14. strani.

Od pećinskog do klasičnog slikarstva

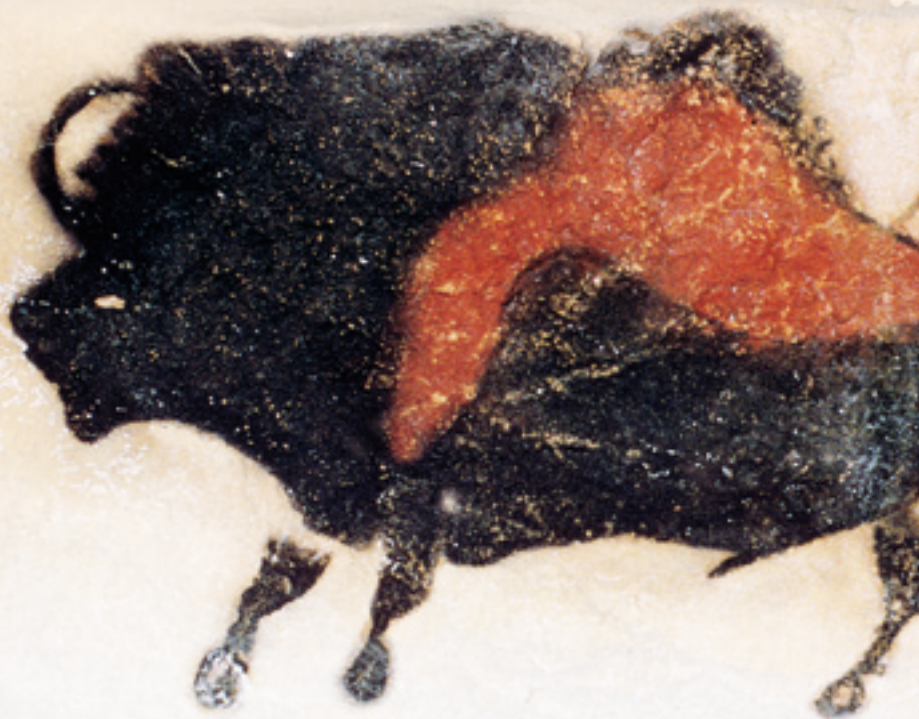
Ljudi su počeli da se bave slikarstvom još pre deset hiljada godina, pre nego što su počeli da pišu ili zidaju kuće. Mnogi drevni narodi verovali su da slike imaju tajanstvenu, magijsku moć, pa su slike koje su stvarali bile u skladu s njihovim verovanjima. Neke slike opstale su veoma dugo, na primer one nastale u pećinama pre oko 30.000 godina.

*Stanovnik drevnog grada
ukrašava svoj dom.*

Pre
30.000
godina

Prvi slikari drobili su stene raznih boja i pretvarali ih u prah. Ponekad su prah mešali sa životinjskom mašću ili biljnim sokom. Puder koji je slici davao boju naziva se „pigment“.

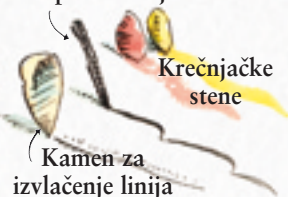

Obojene stene

Četkice su bile jednostaune, a linije su povlačili štapićima i kamenom.

Štap za crtanje

Da bi osvetlili mračne pećine palili su životinjsku mast u kamenim lampama.

Fitalj od biljnog vlakna

Prvi slikari

Ne zna se tačno gde i kada je otpočela priča o slikarstvu. Ljudi su pre više hiljada godina počeli da prave skice i crteže. Bilo je to tako davno da su vreme i vremenske prilike izbrisali skoro sve tragove. Ipak, u dubinama pećina i na zaklonjenim stenama ljudi i danas pronalaze neverovatno drevne, ali dobro očuvane slike, koje izgledaju skoro isto kao i na dan kada su stvorene.

Pre oko 30.000 godina, u dubinama tamnih i tajanstvenih pećina, pod treperavom svetlošću kamenih lampi, prvi ljudi počeli su da slikaju. Njihove linije sledile su prirodne izbočine i prevoje pećinskih zidova. Na taj način davali su oblik drevnim životinjama – od mamuta u galopu do divljih medveda. Neke životinje bojali su u celosti, pa su tako izgledale stvarnije.

Ovog bizona naslikao je nepoznati slikar pre oko 19.000 godina. Otkriven je u pećini Lasko, u Francuskoj.

Drevni umetnik je pratio prevoje na zidu koji su mu pomogli da napravi oblike dva bizona.

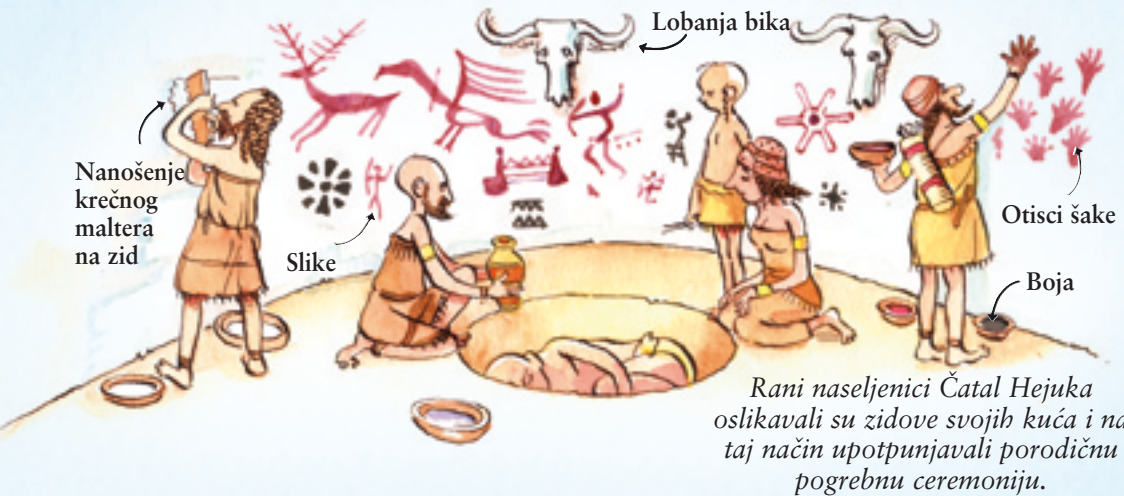
Životinje su ponekad crtali jedne uz druge, da bi izgledale kao krdo koje se kreće. Ljudi koji su slikali ove životinje bavili su se lovom da bi se prehranili i oblačili. Slike su zato možda služile kao svojevrsna magija koja je doprinosila uspešnijem lovu.

Obeležja

U pećinama širom sveta pronađene su i sačuvane mnoge slike iz perioda drevnog slikarstva – od složenih prizora do jednostavnih linija. Niko sa sigurnošću ne zna zašto su te slike nastale, ali je jasno da su one za drevne umetnike bile veoma važne, sudeći po trudu koji su u njih ulagali.

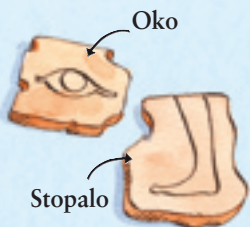
Mnogi drevni slikari su na pećinskim zidovima ostavljali otiske šaka tako što su usta punili bojom, koju su potom oko šake raspršivali po zidu.

Pre
8.000
godina

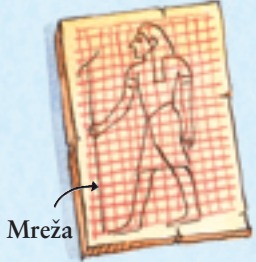
Prve slike na zidu

Pre 8.000 godina ljudi su zidali kuće od blata i ukrašavali ih slikama. U Čatal Hejuku, drevnom turskom gradu, ljudi su ukrašavali zidove kuća crvenim i crnim prugama i slikama ljudi i životinja. Ali cigle od blata bile su grumenaste, pa su zato zidove kuća najpre premazivali glatkom belom masom, krečnim malterom, a potom slikali po osušanim podlogama. Ovaj način pokazao se kao izuzetno dobar, tako da su uskoro svi počeli da ga primenjuju.

Egipatski slikari uvek su oči slikali spreda, a noge bočno, kao što se vidi na suprotnoj strani.

Egipatska umetnost

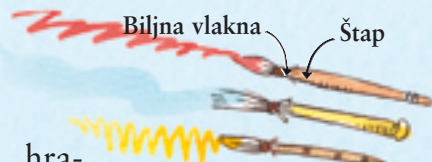
Pre oko 5.000 godina drevni Egipćani počeli su da stvaraju slike pune detalja i boja. Na slikama su bili predstavljeni bogovi i vladari, dramatične bitke i mnoštvo detalja iz porodičnog života. Egipatski slikari strogo su poštovali pravila. Tako su, na primer, stvari uvek prikazivali iz onog ugla iz kog ih je bilo najlakše prepoznati, pa su glava, noge i ruke bili prikazani bočno, a grudni koš spreda.

Da bi postigli iste proporcije ljudskog tela, crtali su po unapred zadatoj šemi (koordinatnoj mreži).

Od crteža do slike

Zidovi veličanstvenih egipatskih grobnica, hramova i palata odzvanjali su pod zvucima vrednih majstora. Oslikavanje zidova uglavnom je bio timski rad. Najpre bi majstor iscrtao motive na drvenoj ploči, koja je prethodno obojena u belo. Potom bi jedan od pomoćnika premao zidove krečnim malterom, a drugi bi crnim linijama iscrtao motive. Treći je bio zadužen samo za nanošenje boje.

Egipćani su verovali da slike imaju magijske moći. Slike u grobnicama služile su da pomognu duši umrlog da bezbedno stigne do zagrobnog sveta, čarobnog mesta u kome će zauvek srećno živeti.

Egipatski slikari pravili su četkice od biljnih vlakana koja su vezivali za štap.

Drobili su raznobojne stene i tako dobijali različite pigmente...

... koje su mešali s lepkom i proizvodili boju.

Ova slika je detalj iz grobnice čoveka po imenu Nebamun. Priказuje ga s porodicom u zagrobnom životu.

Nebamun sa suprugom, sinom i mačkom uživa u poznatoj egipatskoj zabavi – lovu na ptice.

Na obe Nebamunove ruke vide se narukvice.

Izgleda kao da ima dve leve ruke, ali to je način na koji su Egipćani prikazivali ekstremitete.

Lov u močvari, nepoznatog umetnika. Slika na zidu iz Tebe u Egiptu, stara 3.350 godina.

*Dame u plavom,
nepoznatog
umetnika.
Freska s Krita,
Grčka, stara oko
3.500 godina.*

*Ova slika minojskog
umetnika s Krita
pokazuje kako su se
žene odevale prilikom
verskih obreda.*

Krečni
malter

*Minojski slikari su
mešali fini, beli krečni
malter dok ne bi dobili
glatku masu.*

*Mokar krečni malter
nanosili su na zid...*

Mokar
krečni
malter

*... a zatim brzo
iscrtavali željeni
motiv, dok se
malter ne
osuši.*

Apsorpcija
boje

Slikarstvo u Staroj Grčkoj

Drevni Egipćani su bili izvrsni moreplovci, pa su svoje ideje i umeće – uključujući i slikarstvo – preneli ljudima širom Mediterana. Pre 4.000 godina stanovnici Krita – minojci – i stanovnici drugih delova Grčke ukrašavali su zidove kuća i palata slikama ljudi, cveća i životinja. Njihove slike podsećale su na egipatske, mada su se odlikovale i brojnim razlikama.

Minojci su otkrili da se boja, kada se nanese na mokar krečni malter, odmah apsorbuje i ne skida tokom vremena. Ova tehnika, poznata pod imenom *fresco*, postala je jedna od najpopularnijih slikarskih metoda u sledeće 3.000 godina. Koristi se i danas.

Minojci su prekršili jedno od strogih pravila crtanja Egipćana. Ljude i životinje počeli su da prikazuju iz različitih uglova, a za slikanje nisu koristili šemu (koordinatnu mrežu). Zbog toga su njihove slike izgledale prirodnije.

Klasični stil

Pre 2.500 godina, Stara Grčka je bila stecište nekih od najboljih slikara, vajara, pisaca, naučnika i filozofa svih vremena. To doba izražene kreativnosti poznato je pod nazivom klasično doba. Slikarstvo je bilo važan deo klasične grčke kulture. Organizovana su brojna takmičenja na kojima su umetnici mogli da pokažu svoje umeće. Grci su slikali sve – od uzvišenih božanstava i heroja, do portreta običnih ljudi. Slike su bile verodostojne, iako su motive često prikazivali lepšim nego što su bili u stvarnosti. Nažalost, većina slika iz tog perioda tokom vremena je uništena. Zato možemo samo da pretpostavimo kakve su bile, na osnovu oslikanih motiva na grčkim vazama, podataka iz drevnih spisa i kopija koje je naslikala sledeća generacija umetnika – Rimljani.

Pre
2.500
godina

Ova zgrada predstavlja grčki bram.

Skulpture prekrivene bojom

Drevni Grci su za dekorisanje fasada koristili voodootporne boje. Saznajte više na sledećoj stranici.

Pre
2.000
godina

Rimska umetnost

Vekovima su Grci smatrani najkreativnijim stvaraocima drevnog sveta. Čak i kada su ratoborni Rimljani pre 2.000 godina preuzeli civilizacijski primat, potreba za veštinama i idejama grčkih majstora bila je i dalje veoma izražena. Rimljani, čije je carstvo bilo stacionirano u Italiji, osvojili su veći deo Evrope, delove Afrike i Azije. Iako su bili izuzetno ponosni na svoje ogromno carstvo, divili su se grčkoj kulturi i poštovali je.

Na zidu je naslikan portret rimskog bračnog para iz Pompeje u Italiji.

Likovi su pažljivo i verno predstavljeni. Vidljive su čak i bore na čelu muškarca.

Portret Terencija Nea sa suprugom, nepoznatog umetnika. Freska iz Pompeje u Italiji, oko 50. godine.

Rimski umetnici često su kopirali i unajmljivali grčke slikare. Za razliku od Grka, koji su motive na slikama prikazivali lepšim nego što su bili u stvarnosti, Rimljani su voleli da ih prikazuju onakvima kakvi su zaista bili – sa svim vrlinama i manama. Neki od tih portreta prikazani su toliko realno da vam se može učiniti da ste se sreli licem u lice s nekim drevnim Rimljaninom.

Rimljani su zidove svojih kuća oslikavali realističnim prizorima pejzaža da bi postigli iluziju prostora.

Boje i pigmenti

Drevni Grci i Rimljani su u slikarstvu koristili *fresko* tehniku, koju su razvili minojci. Slikali su i na drvenim panelima, koristeći zemljane boje ili *pigment* koji su mešali s jajima. Tako su dobijali boju koja se brzo suši, poznatu pod nazivom *tempera*. Za oslikavanje spoljnih zidova i brodova koristili su boju koju su proizvodili rastvaranjem pigmenata u vrućem vosku i tako dobijali postojanu boju, otpornu na vodu.

Grci i Rimljani su pigmente dobijali od stena i nekih metala...

... koje su mešali s jajima da dobiju boju koja se brzo suši...

Prvi hrišćani

Rimljani su bili mnogobožci i slikali su svoja božanstva. Kada su bili na vrhuncu moći, pojavila se nova religija, koja je počela da se širi Carstvom. To je bilo hrišćanstvo. Rimske vlasti su ga zabranile, pa su hrišćani bili prinuđeni da se tajno okupljaju u podzemnim prolazima i lagumima. Zidove su oslikavali religijskim, biblijskim motivima, prikazujući Isusa Hrista, njegov život i sledbenike. Posle raspada Rimskog carstva, pre oko 1.500 godina, hrišćani su nastavili da neguju slikarske veštine koje su nasledili od Rimljana.

... ili s toplim voskom, da bi proizveli vodootpornu boju.

Na ovoj prefinjenoj srednjovekovnoj slici prikazan je anđeo s krilima od perja, na pozadini od čistog zlata. Cela slika nalazi se na 22. strani.

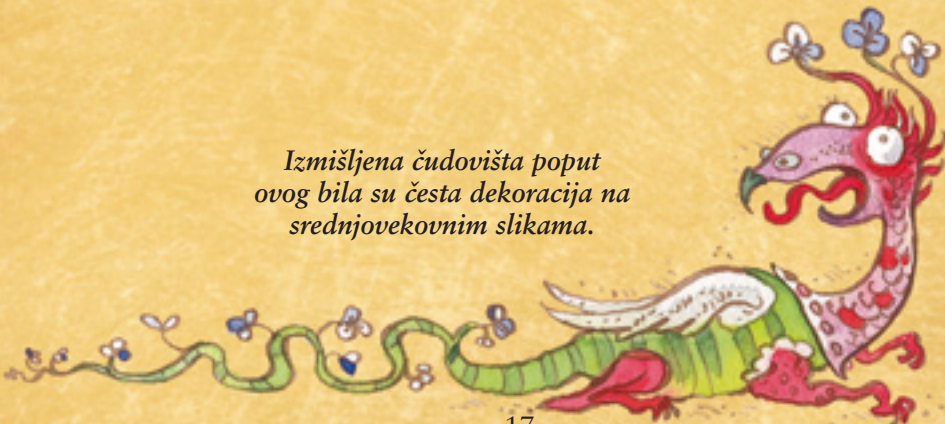

Srednji vek

Nakon kraha Rimskog carstva, u Evropi su nastupila teška vremena. Sukobljene vođe vatreno su se borile za zemlje i vlast. Stalni sukobi su iz korena uzdrмали svakodnevni život ljudi, i nije više bilo vremena za umetnost i kulturu. Ipak bi, tu i tamo, neko od hrišćanskih umetnika nastavio da slika. Dok se situacija postepeno smirivala, hrišćanska umetnost počela je da se širi. Ovo vreme konflikata i promena naziva se srednji vek, a ljudi koji su tada živeli, njihova umetnost i kultura – srednjovekovnim.

Izmišljena čudovišta poput ovog bila su česta dekoracija na srednjovekovnim slikama.

Vizantijsko slikarstvo

Od
476.
godine

U V veku, surovi ratnici iz severne i istočne Evrope na konjima su ugalopirali u Italiju, i 476. godine svrgnuli poslednjeg rimskog vladara. Na zapadu je moćno Rimsko carstvo doživelo dramatičan kraj. Rat je besneo jer su se vođe borile da zadrže sopstvene teritorije. U to vreme slikarstvo kao da je bilo zaboravljeno.

Na ovoj vizantijskoj slici prikazan je Isus kao beba u naručju svoje majke Marije.

Vizantijski slikari su želeli da njihove slike prvenstveno izgledaju dostojanstveno i sveto, a ne obavezno realistično. Sa slike se može videti da su likovi i njihova odeća pojednostavljeni kako bi se postigla elegantnost oblika.

Pozadina od pravoga zlata i svetli detalji daju slici izuzetan sjaj.

Vizantinci su zlatom predstavljali istinsku svetlost neba.

Milosrdna Majka božija, slika nepoznatog umetnika. Tempera na drvetu, Vizantija, oko 1131. godine.

